Argument în susținerea acestei lucrări

Ideea scrierii unei lucrări cu acestă temă, mi-a venit în timp ce vizionam un film istoric, legat de tumultoasa perioada a expansiunii turcești către sud-estul și centrul Europei.

M-am așezat la masa de scris și am pus, mai întai, mâna pe condei pentru a fixa titlul cărții.

Nu mi-a fost greu, fiindcă prin sertarele lăcașului cugetării mi-a venit ca un obiect teleghidat ideea titlului lucrării de față. M-am gândit la grandoarea militară și politică a acestor conducători otomani și la viziunilor lor expansioniste, totul decurgând apoi de la sine.

Las cititorilor plăcerea de a fi criticii mei cei mai virulenți și m-aș bucura, dacă voi întruni exigențele impuse unui adevărat condeier.

O carte există patinei timpului, dacă este bine scrisă și mai cu seamă bine documentată, mai ales când este vorba de un studiu științific.

Autorul,

Nicolae Mavrodin

CUPRINS

Capitolul I

Originea turcilor și a statului lor

După toate cercetările făcute de istorici de prestigiu, turcii s-au împărțit în două ramuri:

- turcii selgiucizi;
- turcii otomani sau asmanlâi.

Turcii otomani s-au format ca popor în Asia nord-estică. De aici, au migrat către teritoriul actual al Turciei.

La jumatatea mileniului I, turcii otomani au fost supuși de o mare putere asiatică, ce stăpânea ținuturile cuprinse între Mongolia și Marele Zid Chinezesc. Din acestă putere asiatică s-au detașat avarii, popor migrator, care va pune în pericol imperiul feudal timpuriu al lui Carol cel Mare.

Anul 552 reprezintă momentul ieșirii turcilor otomani de sub dominația acestei puteri asiatice. Din acest moment favorabil, turcii vor stabili relații diplomatice cu Imperiul Bizantin.

Încă de la începuturile sale, atât statul turcilor selgiucizi cât și al celor otomania fost expansionist, luând în stăpânire imense teritorii în Europa și Asia. Turcii otomani au fost mai bine organizați decât cei selgiucizi, împotriva cărora s-au declanșat cruciade timpurii, începând cu anul 1095.

Imperiul Otoman a luat naștere datorită unor conjuncturi politico - militare favorabile, pe teritoriul fostului stat selgiucid, al celui arab, format de Abbasizi și al Imperiului Bizantin.

Ridicarea turcilor otomani a fost posibilă datorită faptei necugetate a papei, care a trimis cavalerii apuseni cu semnul crucii pe mantia albă, nu împotriva islamicilor, ci împotriva împăratului bizantin, în anul 1204.

Încercarea de dezmembrare a Imperiului Bizantin și crearea acelui Imperiu Latin de Răsărit, aflat sub incidența papei și a catolicismului a dus la creșterea puterii otomane. Tentativa lui Alexios al III-lea Anghelos de a se refugia în Niceea și apoi a lui Alexis Comnenul de a întemeia un alt imperiu bizantin, la Trapezunt n-a dat roade și au divizat în continuare pe creștini.

Încercând să stabilesc originea turcilor otomani, nu pot să nu-mi pun două întrebări fundamentale în acest sens:

- de unde au venit ei?
- când s-au înscris pe orbita istoriei europene?

Există și pagini legendare cu referire la originea turcilor otomani, dar și izvoare demne de a fi cercetate și preluate.

Conform legendei un străbun al turcilor otomani a fost Oghuz Kaghan, tată a șase băieți, și anume: Günhan, Ayhan, Yildizhan, Gökhan, Daghan și Denizhan. Din urmașii lui Oghuz au rezultat patru clanuri, care s-au transformat în triburi: Kayi,

Bayat, Elkaevli și Karaevli. Tribul Kayi s-a stabilit în Anatolia și apoi s-a extins către vest, având în frunte pe Ertugrul. Pentru a păstra relații bune cu selgiucizii, Ertugrul a adaus daruri sultanului acestei ramuri turcești, în anul 1279.

Fiul cel mai mic al lui Ertugrul, pe nume ***Osman*** a urmat la conducerea statului otoman. Sub acest conducător, turcii osmanlâi au început expansiunea către Europa, cucerind, mai întai, acea „poartă" de intrare în acest continent, cetatea Gallipoli, în 1354. Osman avea forță militară importantă, cu ajutorul căreia a început cucerirea unor regiuni din Peninsula Balcanică, dar nerenunțând la principalul obiectiv propus, acela de a desființa Imperiul Bizantin și cucerirea Constantinopolului. Gândul lui Osman s-a împlinit cu un secol mai târziu, sub Mehmed al II-lea.

Osman I - creatorul primului stat otoman și a dinastiei osmanlâilor

Statul otoman s-a constituit, în adevaratul sens al cuvântului, de-abia după 1299, când și-a câștigat independența, ieșind de sub tutela selgiucizilor.

Capitolul II

Provinciile otomane

Ca și romanii, în urmă cu mai bine de un mileniu, care au transformat regiunile cucerite în provincii și turcii otomani au făcut același lucru. După ce au pătruns în Europa, la jumătatea secolului al XIV-lea, expansiunea a continuat, finalizandu-se odată cu consolidarea provinciilor otomane, numite eyâlet. Între aceste provincii existau numeroase diferențe, care erau de ordin financiar, politic și administrativ. Majoritatea acestor provincii aveau în frunte o sumedenie de funcționari otomani, cu diverse atribuții.

Stema Imperiului Otoman

Dintre provinciile otomane, amintim pe cele obișnuite, în care pământul era în posesia șefilor armatei, conducerii administrative și aparatului funcționăresc. Printre provinciile otomane, cu o importantă pondere politică și economică, amintim:

- Provincia Rumelia, alcătuită din Peninsula Balcanică, întinzându-se până la Dunăre;

- Provincia Anatolia (Eyâlet Anadolu), ce cuprindea Asia Mică (partea de vest), la care se vor adăuga regiunile Bolu, Kastamonu, Ankara;
- Provincia Alep, cu reședința la Damasc (Eyâlet Budin), cucerită în 1541, la 15 ani după marea victorie de la Mohács (1526);
- Provincia Temesvar (Timișoara), regiunea cucerită și organizată de Soliman Magnificul între anii 1541 - 1552;
- Provincia Egipt, cucerită în 1517, cuprinzând Africa de nord-est și care se va consolida într-un sultanat.

Un statut deosebit aveau cele două orașe sacre ale arabilor, Mecca și Medina. Acestea erau scutite de plata impozitelor, trimițând numai ocazional sume de bani, pentru protejarea locurilor sacre.

Expansiunea otomană se va accentua după 1520, când va veni în fruntea Imperiului, sultanul Soliman Magnificul (1520-1566).

Cucerirea Vienei, în 1521, ar fi deschis turcilor calea pătrunderii în Europa Occidentală. Din fericire, creștinătatea europeană va fi salvată prin creșterea puterii militare a Imperiului Habsburgic, a susținerii de către papalitate a coaliției anitiotomane, cunoscută sub numele de Liga Sfântă.

Prima victorie a cestei coaliții creștine în fața turcilor va fi cea din 1571, de la Lepanto, unde flota spaniolă a distrus pe cea otomană.

Bătălia de la Lepanto, flota otomană

Capitolul III

Precursori ai marilor sultani otomani

Printre primii sultani ai Imperiului Otoman, care au reușit să extindă limitele statului este și ***Orchan***, fiul lui Osman. Este primul care a primit titlul de padișah (mare sultan), întinzându-se cu cuceririle în Tracia Orientală.

A fost o vreme emirul turcilor otomani, între 1324 și 1360. A fost un ceceritor ca și tatăl său. Printre orașele cucerite de Orchan se numără Brusa, din Asia Mică, întemeiată de marele comandant militar din antichitate, Hannibal.

Prima capitală a statului otoman a fost Brusa (Bursa). Din 1331, Orchan pune stăpânire pe Niceea, pentru ca în 1337 să cucerească Nicomedia.

Iată, ce spunea un cronicar otoman, pe nume Sükrüllah despre Orchan: „Emirul era milos față de musulmani, dar necruțător față de ghiauri”.

După cronicile turcești și bizantine, turcii otomani au cucerit în permanență, ajungând până la Marea Marmara, după care vor încerca și cucerirea unor teritorii bizantine din Peninsula Balcanică.

Căderea cetății Gallipoli, punct important în sud-estul Europei, poarta de intrare în continent, a însemnat începutul expansiunii turcești către Peninsula Balcanică. Cucerirea acestei

cetăți, în anul 1354, în fatidica zi de 2 martie, va însemna controlul navigației prin strâmtoarea Dardanele, de către turci, care ocupaseră cu doi ani înainte cetatea Tzympe. Aceste cuceriri turcești vor duce la ruperea unor alianțe prealabile dintre sultanul Orchan și împaratul Ioan Cantacuzino al Bizanțului. După moartea lui Orchan, evenimentul care s-a petrecut în 1360, a fost cucerirea Adrianopolului, în martie 1362, transformând acestă localitate în capitală a statului otoman. Lucrul acesta va fi destul de grav pentru Imperiul Bizantin, centru de greutate al turcilor, deplasându-se din Bosfor către Peninsula Balcanică.

Murad I (1359-1389) este urmașul lui Orchan, preluând domnia în 1359. Acesta și-a luat pentru prima oară titlul de sultan peste două continente, de asemenea, și han peste două mări. Își va îndrepta atenția, în primul rând, spre Europa. Scopul său era să cucerească întreaga Peninsulă Balcanică.

Murad I

Printre cuceririle lui Murad I se numără orașul Dimotika, de pe râul Marița. În timpul lui Murad I, Europa este bântuită de o epidemie de ciumă, ceea ce va facilita ocuparea de către turci a unor regiuni din Tracia.

Marea cucerire a cestui sultan rămâne Adrianopolul, preluat de turci în 1362, datorită unei conjuncturi favorabile. Este vorba de capturarea unui locuitor al orașului, care a ieșit de acolo printr-o ascunzătoare subterană, pentru a lua grâu și a-l transporta în cetate.

Din 1365 Adrianopolul va deveni capitala Imperiului Otoman și din acest motiv o rampă de lansare a atacurilor turcești către Europa. De la Edirne (Adrianopolul) și până la Dunăre, otomanii vor organiza o provincie, numită Rumelia. Aici, se vor consuma toate acțiunile împotriva regiunilor nord-dunărenre și chiar a celor din Europa Centrală.

Pe linia jafurilor turcești se înscrie și ocuparea orașului bulgăresc Iambol, iar din 1382 Serdica (Sofia).

În timpul lui Murad I, țarul bulgar Ivan Șișman este obligat să se recunoască vasal Imperiului Otoman.

Prima victorie a unei alianțe sârbo-bosniace în fața turcilor este cea de la Pločnik, din 1387. În acest fel, o parte din teritoriile sârbești și-au păstrat temporar independența.

Curând, turcii, vor ocupa orașul Niș, apoi Sumla, în 1388 și, în final, Silistra.

Bătălia decisivă cu sârbii va avea loc în anul 1389, la Kossovopolje. În vedera acestei bătălii, cneazul Lazăr al sârbilor a obținut neutralitatea Ungariei și ajutor din partea Bosniei și Croației.

În bătălia de la Kossovopolje, Murad I, a fost urmat de cei doi fii ai săi Baiazid și Iacub.

Bătălia sângeroasă de la Kossovopolje, începută în luna iunie a anului 1389, a însemnat pierderea independenței sârbilor și a statului acestora, care atinsese culmile înfloririi politice, în timpul lui Ștefen Dușan. Vor pieri în această bătalie atât cneazul Lazăr, cât și sultanul Murad I, ucis de către feudalul Miloș Obilici.

Bătălia de la Kossovopolje

În acest fel se încheie o domnie de aproape 30 de ani a sultanului Murad I, cel care va fixa capitala Imperiului Otoman la Adrianopole. Este precursorul marilor expediții militare către nordul Dunării și cel care a plătit cu viața, prin actele de cruzime, pe care le-a săvârșit în teritoriile cucerite.

Capitolul IV
Mari sultani otomani

Baiazid I Ildîrîm

După moartea fulgerătoare a slutanului Murad I, pe câmpul de luptă de la Kossovopolje, a urmat la conducerea Imperiului Otoman, fiul său, Baiazid Ildârâm.

Baiazid I

Pentru firea sa aprigă, trufașă, plină de temperament oriental, a fost numit Ildîrîm, adică „Trăsnetul”. Numele turcesc al sultanului este Bâyezid.

Și-a câștigat dreptul de a deveni sultan chiar pe câmpul de luptă, când turcii au obținut o victorie scump plătită.

La începutul domniei, Baiazid și-a ucis fratele, pe Yakub Celebi, pentru a scăpa de un important pretendent la tron, mai ales că popularitatea celui ucis crescuse simțitor. Rămășițele pământești ale lui Yakub Celebi au fost aduse în orașul Brusa.

Baiazid a fost un om politic deosebit, pe lângă marile calități de comandant militar. Imediat după bătalia de la Kossovopolje, Baiazid i-a chemat pe fiii cneazului Lazăr, mort

pe câmpul de luptă și a încheiat cu aceștia un tratat, prin care stabilea conducerea sârbilor, de către cei doi urmași, Ștefan și Vuk Lazarevič, obligația plătirii tributului și participarea la războaiele purtate de turci, în calitate de vasali.

Așa se explică și participarea celor doi frați Lazarevič, în octombrie 1394, alături de sultanul Baiazid, la lupta de la Rovine, apoi la cruciada de la Nicopol.

Sultanul învingător la Nicopol s-a căsătorit cu sora celor doi conducători sârbi, pe nume Olovera (după unii istorici, Maria). Aceasta a fost oferită de frații ei sultanului, într-o așa-numită „căsătorie canonică”, în limba turcă, nigâh.

Înainte de a se întoarce în capitala otomană, orașul Adrianopol, sultanul va cuceri Skopje, încercând apoi o masivă populare a regiunii cu locuitori de origine turcească.

În același timp, o armată comandată de Firuz Bey va porni spre țarul bulgar, cu reședința la Vidin. Țarul Srațimir a trebuit să accepte cele impuse de sultan.

Reacțiile cancelariilor europene au fost destul de puternice. Pentru a se asigura certitudinea intereselor comerciale, Veneția și Genova se vor grăbi să reînnoiască tratatele cu turcii, în vederea asigurării navigației către Orient.

Sub conducerea lui Baiazid, turcii pun mâna pe Târnovo și Nicopol, în anul 1393, lansându-se într-o campanie de amploare împotriva Țării Românești.

Va fi cucerită întreaga Asie Mică, cu excepția Ciliciei și a Trapezuntului.

Pentru a completa zestrea cuceririlor, Baiazid va cuceri și Thessalonicul, asediind în același timp și Constantinopolul, dar fără succes. Pentru a cucerii unele cetăți din Asia Mică, turcii au avut ca aliați chiar pe despoții bizantini. Așa s-a întâmplat în 1390, când Baiazid, sprijinit de Manuel Paleologul, cucerește Philadelphia, ultimul obstacol din Asia Mică și după marea victorie a turcilor de la Nicopol, în fața cruciaților europeni, conduși de împaratul Germaniei Sigismund de Luxemburg, se desfășoară mari campanii împotriva adversarilor Imperiului Otoman.

Cel dintâi vizat, prin curajul și participarea sa directă a fost Mircea cel Bătrân, domnul Țării Românești. În anul 1397, din nou se ivește la Dunăre o mare armată turcească ce va trece fluviul și se va confrunta cu oastea Țării Românești. Mircea cel Bătrân, folosind aceeași tactică de luptă ca și la Rovine, adică lupta de hărțuială, va obține o nouă victorie, consemnată de același cronicar bizantin Laonic Chacocondil. Și regele Franței, Carol VI, va sprijini lupta creștinilor pentru oprirea ofensivei otomane spre centrul Europei. El va trimite pe generalul Boucicaut în sprijinul împăratului bizantin Manuel II pentru apărarea cetății Galata.

Baiazid a plănuit să înlăture puterea unor rivali, așa cum era Beiul de Karaman. A dorit chiar desființarea statului acestuia.

De asemenea, în nord-estul Anatoliei, erau mici emirate, care nu aparțineau Imperiul Otoman, ci altor state limitrofe acestuia, precum Ordu, Samsun, Cânic. Unele aveau legături cu negustorii din Genova.

Baiazid a fost prudent cu aceste emirate, dar în 1398, el le va cucerii, adăugând la Imperiul Otoman și alte teritorii.

În timpul domniei acetui mare sultan, înaintarea turcilor către est va determina mutarea graniței Imperiul la Eufrat. Anatolia va intra și ea în posesia otomanilor în anul 1399.

Pentru sprijinul pe care i l-a dat în expansiunea sa, Baiazid îl va numi pe tronul Imperiului Bizantin pe Manuel II Paleologul.

Ultima parte a domniei lui Baiazid I a fost mai puțin benefică pentru marele sultan.

În anul 1400 izbucnește conflictul cu Timur Lenk, marele conducător Mongol. Conflictul s-a datorat tendințelor expansioniste ale hanului Timur, pe care Baiazid nu le putea accepta, orgoliul său nemăsurat, impunându-l ca singur stăpân al Europei sud-estice și Asiei.

După ce Timur Lenk a cucerit Siria, acesta a impus lui Baiazid anumite lucruri. Printre aceste, amintim retrocedarea

cetății Kemah, să accepte purtarea brâului și a căciulii (de fapt, supunerea). Sfătuit de Candarli Ali pașa, care îi recomandă se fie ponderat, Baiazid spune „Avem onoare și forțe ca să ne opunem. Nu ne vom supune și nu vom putea trăi lipsiți de independență”.

Confruntarea directă între cei doi conducători s-a desfășurat la 28 iulie 1402. Forțele militare care se confruntau erau considerabile, Baiazid opunând lui Timur Lenk, 70.000 de ostași, pe când hanul mongol avea de două ori mai mulți combatanți (peste 160.000). Alături de sultanul Baiazid a fost și despotul sârb Ștefan Lazarevici.

Dezastrul armatei otomane de la Ankara va fi resimțit, în primul rând, de sultan care va fi capturat de Timur Lenk și purtat într-o cușcă de fier prin Anatolia.Hanul mongol dorea să-l transporte pe Baiazid la Samarkand, în reședința sa principală.

Conducătorul turcilor n-a suportat acestă umilintă și s-a sinucius la 9 martie 1403, la vârsta de 41 de ani. Moartea lui Baiazis Ildîrîm a dus la mari convulsii în interiorul Imperiului Otoman. Cu toate că era nervos, violent și greu de lămurit în schimbarea unei decizii importante, marele sultan a fost regretat de supușii săi.

Mehmed I

Devine conducător al Imperiului Otoman în 1413. Este primul dintre suveranii turci, care deține titlul de sultan, după cum reiese din inscripțiile numismatice „Es-Sultân ül-a'zam”, adică „sultanul cel mare”.

A preluat conducerea statului în mometul când se impunea refacerea lui, datorită unei scindări teritoriale. Cu toate calitățile lui de bun organizator, dornic de liniște atât în interior cât și în afară, șiret în relațiile cu alți conducători politici, avea și unele defecte, care, însă, nu-i știrbesc prestigiul de care se bucură. În relațiile cu vasalii din interiorul statului otoman era neîndurător. Așa s-a întâmplat cu șeihul Bededdin Mahmud, care a fost înlăturat din demnitatea pe care o deținea, aceea de kazasker al Rumeliei sau beilerbeiul aceleiași provincii, exilat, apoi închis în localitatea Tokad.

Mehmed I

Cu Imperiul Bizantin a avut relații bune, în special cu împăratul Manuel al II-lea, căruia îi va restitui teritoriile de pe coastele Mării Marmara și ale Mării Negre.

În perioada domniei lui Mehmed I, domnul Țării Românești, Mircea cel Bătrân se afla în ultima parte a vieții și activității sale de conducător.

Din anul 1415, pentru a nu genera o campanie militară turcească împotriva Țării Românești, datorită susținerii unui pretendent la tronul Imperiului Otoman, pe Musa Çelebi, domnul muntean se hotărăște să plătească tribut și devine vasalul sultanului Mehmed I.

În timpul domniei acestui sultan, mai multe state din Europa, în special republicile italiene, care aveau interesul să păstreze libertatea comerțului pe Marea Mediterană, vor reînnoi tratatele încheiate cu Musa. Veneția este una dintre republicile orășenești care va semna un nou tratat cu turcii, considerându-l pe sultanul Mehmed I „om bun și prieten ales al Republicii".

Mai târziu, relațiile se vor deteriora între cele două state semnatare ale tratatului, ajungându-se la o confruntare navală, în ziua de 29 mai 1416. Conducătorul flotei venețiene, Pietro Loredano a ajuns până la Dardanele, obținând o victorie scondată. În același an și Mircea cel Bătrân va complota a doua oară împotriva sultanului Mehmed I, susținându-l pe Mustafa, un contracandidat la tronul Imperiului Otoman. Cu acest

pretendent la tron, sultanul va avea mult de lucru, mai ales că atacurile lui Mustafa Çelebi împotriva turcilor și stricăciunile pricinuite acestora se vor înmulți.

În anul 1417, sultanul se hotărăște să organizeze o expediție militară împotriva lui Mircea cel Bătrân, care s-a terminat cu ocuparea definitivă a Dobrogei. Cetățile de la Dunăre, Turnu, Giurgiu, Brăila vor fi transformate în raiale.

Cetatea Giurgiu va fi fortificată. Fiind la sfârșitul vieții și al domniei, Mircea cel Bătrân n-a susținut bătălia cu turcii, acceptând condițiile de pace, recunoașterea ca vasal al sultanului și haraciul de 3000 de galbeni, precum și obligația de a-și duce fiul la Adrianopol, în calitate de ostatic și garant al politicii filo-otomane a părintelui său.

Moartea lui Mircea cel Bătrân, la 31 ianuarie 1418 a sfârșit o filă din istoria relațiilor româno-otomane.

Răscoalele din Rumelia și Anatolia, care vor izbucni către perioada de sfârșit a domniei lui Mehmet I au fost destul de puternice, punând în pericol integritatatea Imperiului Otoman. Anul 1420 este un punct de referință pentru Înalta Poarta, declanșându-se o mișcare revoluționară, condusă de șeihul Bedreddin Mahmud, care a fost catalogat de contemporanii săi ca un om foarte cult, cu studii serioase la Mecca, Konya și Cairo.

Ideologia lui Bedreddin Mahmud era foarte apropiată de cea comunistă, prin faptul că egalitarismul în societatea turcească era baza de pornire a concepției sale. Se poate vorbi, chiar de un precursor al comunismului, în secolul al XV-lea.

Cu toate că mișcarea a fost înăbușită, masacrul celor din jurul șeihului Bedreddin fiind cumplit, ecoul acesteia se va auzi în Dobrogea, Deliorman și chiar în alte regiuni de la nord și sud de Dunăre.

Sultanul Mehmed I a avut șase feciori, dar predilecția pentru Murad, desemnat ca succesor este cât se poate de evidentă.

Moartea sultanului, în timpul unei vânători, datorită unui atac de cord, la vârsta de 32 de ani va îndurera familia sa numeroasă.

Probabil că înăbușirea acestor răscoale va fi însemnat un zbucium interior deosebit, care-i va șubrezi sănătatea.

Mehmed al II-lea

Era fiul lui Murad al II-lea, sultanul care a renunțat la prerogativele de conducător în august 1444. Nu se cunoaște motivul acestei abdicări benevole.

Mehmed al II-lea

Mehmed avea 12 ani și era în imposibilitatea de a fi înscăunat, datorită vârstei fragede.

Întrgul Adrianopol a fost cuprins de o frământare lăuntrică, din cauza acestui gest al sultanului Murad al II-lea. Profitând de această abdicare, principii creștini au încălcat tratatul de la Seghedin, încheiat între Iancu de Hunedoara și sultan, declanșând cruciada antiotomană de la Varna.

Împotriva acestei coaliții antiotomane a fost papa Eugeniu al IV-lea, dar efortul său a rămas fără ecou.

Conducătorul cruciadei a fost regele Ungariei, Vladislav, în perioada 18-22 septembrie 1444, cruciații trecând fluviul și îndreptându-se către Varna.

Printre cei care se aflau în cotegiul cruciat se afla și Cesarini, trimisul papei Eugeniu al IV-lea. Este curioasă decizia

împăratului bizantin Ioan al VIII-lea Paleologul de a rămâne în expectativă, neparticipând cu un corp de oaste la cruciada de la Varna. La cruciadă a participat, pe lângă Iancu de Hunedoara și Vlad Dracul, domnul Țării Românești.

Oastea cruciată era atât de puțin numeroasă încât sorții de izbândă erau aproape inexistenți. Confruntarea dintre cruciați și turci a avut loc la 10 noiembrie 1444, în fruntea armatei Semilunii aflându-se Murad al II-lea, deși fiul său, Mehmed va fi ofensat de decizia acestuia, luată de marele vizir Candarli Halil pașa.

În această bătălie sângeroasă de la Varna, tânărul rege al Ungariei, Vladislav s-a avântat într-o șarjă de cavalerie, în vederea uciderii lui Murad, ienicerii au deschis calea acestuia, dar l-au înconjurat și comandatul unei companii, pe nume Koca Hizir i-a retezat capul. Moartea regelui Ungariei i-a derutat pe cruciati și a produs reviriment în tabăra otomană, care a câștigat bătălia, cu tot eroismul oștirii lui Iancu și a domnului Țării Românești.

Începerea oficială a domniei lui Mehmed al II-lea, va fi în 1446.

La începutul conducerii sale glorioase, noul sultan s-a confruntat cu o serie de dificultăți, în primul rând cu o revoltă a ienicerilor, în afara perimetrului capitalei Adrianopol. Până la urmă, această răscoală a fost înăbușită.

Deși a devenit sultan, Mehmed al II-lea va fi tutelat de Murad al II-lea, care a și cucerit, în anul 1447, cetatea Kroia (Kruja), celebra reședință a străbunilor lui Gjon Kastriota, eroul național al poporului albanez. Și în secolul al XV-lea, în perioada domniei lui Mehmed al II-lea, albanezii conduși de Iskender Bey, fiul lui Skanderberg vor opune rezistență otomanilor.

După înfrângerea cruciaților la Varna, flota acestora, sub conducerea lui Walérand de Wavrin, cavaler burgund, în coaliție cu Iancu de Hunedoara și Vlad Dracul, va încerca, în anul 1445, recucerirea cetăților românești de la Dunărea de Jos. Iată ce spune Walérand de Wavrin, care a fost și cronicar, despre acestă încercare: „După ce cardinalul seniorul de Wavrin și românii au plecat de la castelul Turcan, a doua zi ei au ajuns în insula Giurgiului, unde era o cetate puternică, pătrată, cu patru laturi lungi de zid și la colțul fiecărei laturi era câte un turn foarte mare, cu totul pătrat și cel mai mic din aceste turnuri era mai mare și mai puternic decât turnul castelului Turcan și tot astfel întărit cu gherete și cu galerii de lemn”.

Anul 1448 va aduce cu sine o nouă confruntare între Iancu de Hunedoara și turcii, de data asta în regiunile sârbești. Din păcate, despotul sârb Brancoviç a refuzat să-l sprijine pe voievodul Transilvaniei, dar, aceasta nu l-a împiedicat pe Iancu să-l învingă pe Murad al II-lea.

Iată, în 1448, deși sultan oficial era Mehmed al II-lea, tot tatăl său ducea greul politicii turcești, datorită minoratului conducătorului. În anul 1450 se încheie un armistițiu pe o perioadă de trei ani între Imperiul Otoman și Ungaria.

Murad al II-lea va participa pentru ultima dată, alături de fiul său, la o campanie militară în Albania.

Moartea lui Murad al II-lea, în 1415, în ziua de 3 februarie, datorită unei crize de apoplexie, s-a produs în orașul Adrianopol. Când a ocupat tronul, fără a mai fi tutelat de nimeni, Mehmed al II-lea avea 19 ani.

Din păcate, acest eveniment s-a produs în contextul dușmăniei dintre noul sultan și fratele său Ahmed.

Uciderea unicului frate a redeschis o practică mai veche din istoria statului otoman, când asasinatele politice erau înscrise în Cartea de legi a lui Osman. În această carte se legifera uciderea fraților sultanului, din rațiuni de stat, „și oricare dintre fiii mei dacă obține sultanatul, este oportun să-și ucidă frații pentru ordinea lumii...”

La ceremonia investiturii definitive ca sultan a lui Mehmed al II-lea au participat și câțiva conducători ai statelor creștine, precum Constantin al XII-lea Dragases, ultimul împărat bizantin, Iancu de Hunedoara, în acel moment guvernator al Ungariei, Gheorghe Brankovič, despot al sârbilor.

Cel mai mare gând al sultanului a fost cucerirea Constantinopolului. Visul pe care l-au avut toți sultanii otomani, de la Osman, creatorul statului, și până la la Mehmed al II-lea, de a se încorona pe tronul despoților bizantini s-a împletit de-abia în ziua de 29 mai 1453.

Imperiul Bizantin trecuse printr-o perioadă nefastă, încă din 1205, când creștinii de rit apusean cuceriseră Constantinopolul, cu scopul impunerii catolicismului în întreg spațiul european. După 56 de ani de stăpânire a unei părți însemnate a Imperiului Bizantin de către cruciații apuseni, care vor crea Imperiul latin de răsărit, în 1261 stăpânirea acestora se va încheia. Ultima dinastie de împărați bizantini, cea a Paleologilor nu va reuși să oprească procesul decăderii politice și militare a Imperiului, lucru de care vor profita sultanii otomani.

Și Baiazid Ildîrîm și alții, care au urmat vor încerca să asedieze Constantinopolul, ori să gândească un plan în acest sens, fără niciun rezultat palpabil.

Imperiul Bizantin reprezenta în secolul al XV-lea un obstacol între sud-estul Europei și Asiei, mai ales după cucerirea de către turci a Rumeliei.

Nu se concepea un Imperiu Otoman puternic și expansionist, în condițiile menținerii în Asia Mică și nordul Africii a unei așa-zise „relicve” romane târzii.

Această oază de creștinătate răsăriteană devenise un ghimpe de nesuportat în coasta Semilunei, a gândului sultanilor otomani de a converti la islamism o parte însemnată a Europei. Când a fost încoronat sultanul Mehmed al II-lea, Imperiul Bizantin era alcătuit din orașul Constantinopol, capitala ridicată de primul conducător creștin, o regiune restrânsă, cuprinzând orașele Selymbria, Perinthos și Heracleea, precum și fortărețele de la Marea Neagră, Bizga, Mesembria și Anchialos.

Încă din anul 1452, văzând pericolul care plana asupra Constantinopolului, împăratul Constantin al XII-lea a luat legătura cu câțiva conducători de state europene, arătându-le pericolul care plana asupra vechiului stâlp al creștinătății orientale.

Dar, sultanul Mehmed al II-lea, era prea dornic să intre în Constantinopol cu oștile sale, netinând cont de alianțele împăratului bizantin. Pentru a străpunge masivele ziduri ale orașului de pe țărmul Bosforului, sultanul l-a adus pe supusul maghiar Orbán, unul dintre cei mai iscusiți constructori de tunuri din bronz. Refuzat de împăratul Constantin al XII-lea, Orbán a fost angajat de către turci să construiască un tun de mare calibru, care nu mai existase până atunci în Europa. Acest tun a fost amplasat la 2 aprilie 1453 lângă zidurile Constantinopolului.

Cu toate eforturile depuse de bizantini, fortificațiile ridicate de aceștia n-au putut opri deznodământul fatal.

Cucerirea Constantinopolului

Împăratul Constantin al XII-lea Dragases a murit pe zidurile marelui oraș, încercând cu disperare să-și apere capitala și tronul. Cucerirea Constantinopolului și transformarea sa în capitală a Imperiului Otoman a avut o semnificație dublă.

A lansat în viața politică un mare conducător, tânărul sultan Mehmed al II-lea, de numai 22 de ani și a dat posibilitatea otomanilor de a controla toată zona de sud-est a Europei. Fosta capitală a Imperiului Bizantin era un punct strategic, un punct de legătura între Europa și Asia.

Ca o măsură imediată, pe care sultanul Mehmed al II-lea a luat-o se numără și cea cu privire la închiderea căilor de acces ale europenilor către Marea Neagră sau către țărmul răsăritean al Mării Mediterane. Statele creștine, în special republicile italiene veneția și Genova, trebuiau să găsească alte drumuri comerciale,

cu rute ocolitoare. Poftele expansioniste ale sultanului nu se vor opri aici, în zona Bosforului, ci, gândul lui Mehmed al II-lea era acela de a intra în centrul Europei cu trupele sale. Poarta de intrare în această regiune este cetatea Belgradului. Situată pe Dunăre, la conferința dintre lumea balcanică și creștinătatea catolică, această cetate ar fi deschis, în cazul cuceririi ei, drumul turcilor spre Ungaria, Polonia și Austria.

Din fericire, Belgradul a fost bine apărat de către oștile coalizate ale creștinilor. Un aport substanțial la apărarea cetății Belgradului, în perioada 13 iunie și 22 iulie 1456 l-a avut Iancu de Hunedoara, în acel moment căpitan general al Ungariei.

Trupele venite să apere Belgradul au fost alese de trimisul papei Calixt al III-lea, călugărul franciscan Giovanni di Capistrano.

Turcii vor părăsi în grabă împrejurimile orașului, lăsând în ziua de 22 iulie 1456, 300 de tunuri de diferite calibre și alte materiale de război.

Turcii vor părăsi poziția, iar pierderile umane, atât de o parte cât și de alta, vor declanșa o epidemie de ciumă, care va mai decima vieți de creștini. Printre cei care vor muri de ciumă se numără și Iancu de Hunedoara, la 11 august 1456, în lagărul de la Petrovaradin.

Deși n-a cucerit cetatea Belgrad, Mehmed al II-lea va anexa Serbia. În cei 30 de ani ai domniei sale, Mehmed al II-lea

a știut să-și atingă scopurile propuse. Despre acest sultan războinic s-au scris multe cărți și s-au spus multe lucruri. Se știe că avea curaj în luptă, dând exemplu personal, pentru a-și îmbărbăta ostașii. Era adeptul reformelor în toate domeniile vieții și chiar ocrotitor al monumentelor, chiar dacă nu erau de sorginte islamică.

Așa se face că în Constantinopol, după cucerirea turcească nu s-au demolat marile lăcașuri creștine, precum Catedrala Sf. Sofia, ori alte biserici construite de împărații bizantini.

Mehmed știa mai multe limbi străine, ca araba, persana, latina, italiana, franceza. Avea și har poetic, scriind gazeluri, catrene, inspirat de marii creatori persani, ca Omar Khayam, Firrdoussi etc.

A avut ca secretar pe cronicarul grec Critobul din Imbros, care a și prezentat cu lux de amănunte căderea Constantinopolului, la 29 mai 1453. A fost și ctitor al mai multor instituții de învățământ și chiar de rang academic, așa cum este Sahn-i Seman, tradus în limba romană, titulatura ar fi „8 avuții”. Mehmed al II-lea a avut și un dezvoltat simț arhitectonic, deși nu era de specialitate. În Istanbul a ridicat numeroase monumente, care se vor adăuga celor creștine și vor înmulți zestrea arhitectonică a capitalei otomane.

Toleranța sa față de ortodoxism este ilustrată prin menținerea în orașul cucerit, devenit capitală a Imperiului Otoman, a patriarhului grec, precum și a celui armean și chiar a marelui rabin. Iată, în Istanbul vor coabita trei religii distincte, cea islamică, alături de celelalte două, ortodoxă și mozaică.

Este un susținător al comerțului, acordând privilegii negustorilor italieni. Despre comerțul din capitala imperiului se poate spune că era reprezentat de cele 3667de prăvălii.

Dispariția sa fizică, în anul 1481 a reprezentat o mare pierdere pentru Imperiul Otoman, Mehmed al II-lea fiind unul dintre cei mai reprezentativi sultani, demn urmaș al creatorului primului stat, legendarul Osman.

Selim, supranumit, cel Aspru

Era fiul lui Baiazid al II-lea. A ocupat tronul Imperiului Otoman sprijinit de ieniceri, care i-au fost devotați.

Selim cel Aspru

Cei care l-au cunoscut și au fost în preajma sa, îl considerau un om extrem de dur, de aceea i s-a spus Yavuz („cel Aspru”).

După ce și-a ucis frații, pe Ahmed și pe Korkud, la 24 aprilie 1513, respectiv la 16 decembrie 1512, a mai executat și cinci nepoți pentru a înlătura orice pretendent la tron.

Sultanul Selim și-a pus în aplicare planul său de extindere a teritoriului către est și sud. În acest sens a pregătit cu multă minuțiozitate două mari campanii militare. Înainte de expansiune a reînnoit tratatele cu Veneția și Ungaria.

Obiectivul principal era teritoriul stăpânit de șahul Ismail, ce se întindea din Anatolia și până în Afganistan.

În timpul domniei acestui sultan crud, au fost anexate la Imperiul Otoman Siria, Mesopotamia, Palestina și Egiptul. Siria

și Egiptul erau teritorii ale mamelucilor, cu populație sunnită, în timp ce Iranul avea populație șiită.

Campania militară s-a declanșat cu o mare ofensivă, care va duce la intrarea sultanului Selim, la 28 august 1516 în Alep, apoi, la 27 septembrie în Damasc.

Teritoriile cucerite au fost organizate după sistem otoman, fiind numiți în fruntea lor oameni devotați asprului sultan. Siria va avea în fruntea sa pe beiul Canderbi Gazalâ, numit la 15 februarie 1518. Selim era nu numai un sultan crud, dar și foarte șiret.

Dimitrie Cantemir în „Istoria creșterii și descreșterii Porții Otomane” relatează o întâmplare legată de campaniile militare organizate de Selim I. Marele vizir a fost întrebat de sultan unde să amplaseze corturile, în ce punct cardinal. Demnitarul turc nu a știut să răspundă și i-a fost retezat capul. La fel s-a întâmplat și cu al doilea vizir, dar, al treilea a răspuns prompt, amplasându-le în toate punctele cardinale, semn al întinderii Imperiului Otoman. Selim a răspuns pe măsura vicleniei și perfidiei sale: „Moartea primilor doi viziri a salvat viața celui de-al treilea, iar mie mi-a hărăzit soarta unui vizir bun”.

Datorita cruzimii sale, sultanul Selim a generat multe răscoale în provinciile subordonate.

Prima dintre răscoale a avut loc la 24 aprilie 1518, în Liban, înăbușită cu multă cruzime. În timp ce reprima răscoala de la Beirut, alta începea în Anatolia de est. Aceste răscoale au zdruncinat din temelii sistemul absolutist otoman.

De numele sultanului Selim este legată și crearea primei flote otomane, turcii permițându-și confruntări navale cu puterile europene creștine.

Scopul sultanului era acela de a înlătura supremația maritimă a Veneției și Spaniei în Marea Mediterană.

Selim a fost și un ctitor de geamii, arătând că era un înfocat propagator al dogmelor islamice.

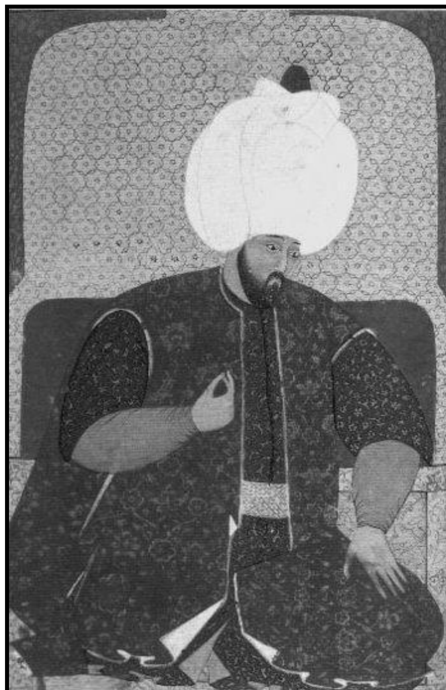
Geamia lui Selim a fost ridicată după planurile unui arhitect grec și era prevăzută cu 1000 de ferestre. Bineînțeles, nu s-au putut construi atâtea, fiindcă era un lucru imposibil de realizat.

Moartea sultanului s-a produs în ziua de 21 septembrie 1520, din cauza unui cancer, în timp ce se afla în statul Sirit. Dispariția sultanului crud, la vârsta de 54 de ani, a alinat suferințele unor potențiali rivali, dar a dat prilejul de a urca pe tronul Imperiului Otoman lui Soliman, singurul său fiu.

Soliman Magnificul

După moartea lui Selim cel Aspru, în toamna anului 1520, pe tronul Imperiului Otoman va urca Soliman, numit și Legislatorul.

Avea 26 de ani, când a urcat pe tron. Ne dăm seama că s-a născut în 1494, la doi ani după descoperirea Americii de către Cristofor Columb și în același an cu semnarea Tratatului de la Tordesillas, între Spania și Portugalia.

Soliman Magnificul

La vârsta de 17 ani, Soliman, fiul legitim al lui Selim I, fusese guvernator într-o provincie din Asia Mica.

Marele atu al lui Soliman a fost acela de a nu avea frați, numai trei surori, care nu puteau succede la tronul Imperiului Otoman.

Era un om inteligent, care deși crescuse în legile și obiceiurile otomane, avea o educație europeană. Cunoștea mai multe limbi străine: araba, persana și chiar italiana. În copilărie

și tinerețe a fost pasionat de astronomie, istorie și geografie, dar nu-i displăcea nici poezia, preferând pe creatorii persani, în special pe Omar Khayam, autorul faimoaselor „El Robayat" („Catrene").

Frumusețea și inteligența le-a moștenit de la mama sa, sultana Hafsa Hatun, iar îndârjirea și calitățile militare de la tatăl său.

Despre domnia acestui mare sultan ne vorbește istoricul otoman Hakki Uzun-carșili, care avea mult simț critic.

Soliman, supranumit Magnificul, pentru faptele sale, a fost contemporan cu mari conducători creștini. Este vorba de Francisc I, regele Franței, Carol Quintul, împăratul Germaniei și creatorul acelui imperiu universal, ce conținea în sine și teritoriile din America, cucerite de spanioli și „unde soarele nu va apune niciodată", cum se exprima acest monarh.

Soliman Magnificul

În Moldova, în timpul domniei lui Soliman Magnificul, era domn Petru Rareș (1526-1538; 1541-1546).

După încoronarea sa, la 30 septembrie 1520, Soliman a pus în aplicare planul său politic, numit „dreptate și binefacere",

în limba turcă „adl-ïhsan”. Prima grijă a sultanului a fost anularea hotărârilor dure luate de Selim I, care lăsase o amintire dureroasă în Imperiul Otoman.

După o perioadă de violență, în primii și ultimii de domnie ai lui Selim I, a urmat o perioadă de stabilitate.

După o domnie care va duce la moliciune, în timpul lui Baiazid al II-lea, urmează o etapă nouă, de consolidare a statului otoman.

Din punct de vedere politic, perioada domniei lui Soliman Magnificul a fost o epocă de stabilitate.

Și în sistemul juridic, perioada lui Soliman a fost deosebită. Acesta lărgește jurisdicția asupra domeniului economic. La începutul domniei, beglerbegul Damascului, profitând de moartea lui Selim a pus mâna pe provinciile guvernate. Mișcarea de protest împotriva sultanului a fost înăbușită.

Liniștea din Asia va îndrepta atenția sultanului spre Europa. Obiectivul principal va fi cucerirea Belgradului, poarta de intrare a turcilor în Europa Centrală. Acest obiectiv era în vizorul sultanului Soliman, care dorea să transforme Belgradul într-un sediu al unui sangeac turcesc.

Odată cu Belgardul, turcii doreau să cucerească și insula Rhodos, care era punctul de legătură cu lumea creștină. Aici erau cavalerii ioaniți , cei care au fost dizlocați și în Banatul de

Severin, conform diplomei dată de regele Ungariei, Bela al IV-lea, în 1247.

Pentru cucerirea insulei Rhodos, turcii aveau nevoie de o flotă puternică. Cel care a fost însărcinat cu această misiune importantă a fost marele vizir Mustafa - pașa.

Între timp venise iarna, turcii trebuind să suporte atât frigul cât și tunurile puse în funcțiune de apărători, precum și relieful stâncos neprielnic. Sultanul s-a supărat pe oamenii săi, spunând: „Dacă grecii pentru o femeie au făcut în vechime un război de 10 ani, ienicerii nu pot suporta o iarnă?".

Insula a fost cucerită, dar nu pe calea armelor, ci, printr-un compromis.

Cavalerii ioaniți au fost lăsați să se retragă în insula Malta.

În anul 1524, sultanul a celebrat nunta surorii sale cu marele vizir, iar marea bucurie va fi nașterea fiului său, Selim.

Ineditul domniei lui Soliman Magnificul este încheierea tratatului cu un mare stat din apusul Europei. Este vorba de tratatul din 1538, cu Francisc I, regele Franței. Rațiunea acestui tratat este cât se poate de plauzibilă. Francisc I voia să contracareze rivalitatea cu Carol Quintul, împăratul romano-german, care voia să creeze un stat monarhic universal. Tratatul este mai mult decât inedit, fiindcă punea bazele alianței dintre un creștin și un islamic, împotriva altui creștin. De fapt,

confictul dintre familiile Valois și Habsburg a generat un război îndelungat pentru stăpânirea unor regiuni din Italia. Tratatul de la Cateau-Cambrésis, din 1559 a însemnat încheierea conflictului franco-german și pierderea de către monarhia franceză a teritoriilor din Italia.

Un alt moment din timpul domniei celui ce s-a intitulat Magnificul a fost lupta de la Mohács, din anul 1526.

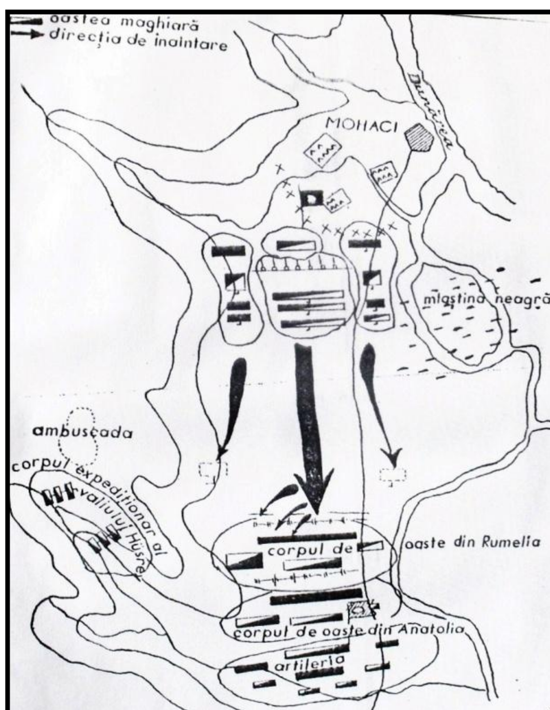
Anul 1526 reprezintă un moment de referință pentru Țările Române, mai ales prin rezistența opusă de domnul Țării Românești, Radu de la Afumați. Acesta a trimis solii de taină la regele Ungariei, Ludovic al II-lea. Scopul acestei solii era sprijinul ce i l-ar fi putut da regele Ungariei în caz de nevoie. Plecarea lui Soliman Istanbul s-a realizat la 23 aprilie 1526, pe ruta Adrianopol-Filipopol-Sofia-Niș- Belgrad.

Izvoarele istorice ale vremii consemnează faptul că turcii dispuneau de 43.000 de călăreți și 24.000 de pedestrași, în timp ce ungurii aveau 14.000 de călăreți și 30.000 de pedestrași. Raportul de forțe era net favorabil turcilor.

Ungurii n-au reușit să-i împiedice pe turci să înainteze, nici la Petrovaradin și nici în alte localități.

Cucerirea cetății Petrovaradin, la 27 iulie 1526, a avut o mare însemnătate. Turcii înaintau către Buda, armata maghiară încercând să ajungă înaintea sultanului, pentru a-l opri din marșul vijelios.

Pe câmpia de la Mohács s-a desfășurat sângeroasa bătălie, în ziua de 29 august 1526. Această zi a fost scrisă cu sânge și lacrimi de către unguri. Ea a rămas marcată sub denumirea fatidică „Mohácsi vész”, adică „Pieirea de la Mohács”.

Schița bătăliei de la Mohács, 1526

Se știe, din relatările martorilor oculari, că înfrângerea de la Mohács n-a însemnat numai eșecul oastei maghiare, ci a întregii creștinătăți central-europene.

Însuși regele Ungariei va pieri în această bătălie. Regina văduvă, pe nume Maria, fiica împăratului Carol Qiuntul va reuși să se refugieze într-un loc sigur, împreună cu o suită.

Sultanul a luat circa 100.000 de prizonieri, transportați pe Dunăre, cu scopul aducerii lor în Imperiul Otoman.

Rezultatul acestei bătălii a fost tragic pentru unguri. Partea centrală a Ungariei a fost transformată în pașalâc, lupte intense pentru succesiune și implicații grave asupra configurației statelor limitrofe.

După consolidarea pașalâcului de la Buda, principala cucerire a maghiarilor, a fost organizată în principat sub suzeranitate otomană, în anul 1541. Acesteia, turcii îi fixează un tribut anual, plătit în florini, monedă austriacă de mare circulație atunci. Acest tribut era mai consistent în timp de război și mai mic în vreme de pace.

Un alt obiectiv al sultanului Soliman Magnificul a fost cucerirea celui de-a doua cetăți, considerată poartă de intrare în Europa de Vest. Este vorba de Viena.

Asediul capitalei austriece din septembrie 1529, după instalarea pe tronul Ungariei a lui Ioan Zápolya, a însemnat un prim eșec al lui Soliman. După modelul antic, în care Hannibal a folosit elefanți în luptele cu romanii, turcii au adus cu ei 40.000 de cămile, purtătoare de alimente.

Un cunoscut istoric turc, Hakki Uzuncarșili vorbește în cronica sa despre asediul Vienei: „Armata otomană începu să înainteze spre Viena, unde se afla Ferdinand. Împăratul, după ce întărise bine fortificațiile de apărare a Vienei, lăsase aici o armată de 16.000 de ostași și plecase în țările nemțești pentru a strânge noi forțe".

Dintre personalitățile europene, care s-au pronunțat împotriva acestei ofensive otomane asupra Vienei, se numără și Martin Luther, care va pronunța un discurs antiotoman.

După înfrângerea ungurilor la Mohács, Soliman va păstra la Buda un substanțial număr de ieniceri. Nu întâmplător, în calitate de supraveghetor al regelui a fost numit Aloisio Gritti. Acesta era în relații de amiciție cu Ibrahim pașa.

Raporturile dintre Imperiul Otoman și Franța, unul dintre cele mai puternice state din Europa, erau bune. Acest lucru s-a datorat, în primul rând, deteriorării relațiilor franco-germane.

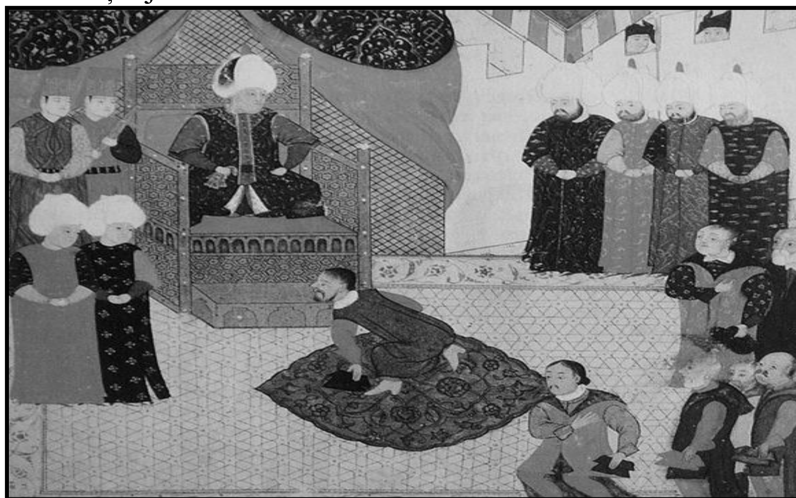
La 18 februarie 1536 se încheie un tratat comercial franco-otoman. Un rol important în încheierea acestui tratat a avut Ibrahim pașa, marele vizir, care va fi apoi executat, în ziua de 15 martie 1536, din ordinul sultanului Soliman.

Se pare că execuția s-a datorat unei probleme de orgoliu personal, pe care sultanul n-a putut s-o treacă neobservată. Ibrahim și-a permis folosirea titlului de sultan, în expediția de la Bagdad, alături de cel de serasker (mare vizir).

Ibrahim pașa

Un alt tratat încheiat în perioada domniei lui Soliman Magnificul este cel cu Polonia, având pe el semnătura regelui Sigismund I. Prin acest tratat, Poloniei i se garantau de către sultan granițele răsăritene, cu Hanatul Hoardei de Aur și cu Moldova și ajutor în caz de nevoie.

Primirea de către ***Soliman Magnificul*** a principelui Ioan Sigismund la Palatul

După aproape 4 ani de la asediul Vienei, la 22 iunie 1533 s-a încheiat și tratatul de pace cu Austria.

Este adevărat, acest tratat a fost cam umilitor pentru orgolioșii habsburgi. Suveranul austriac recunoaște pe sultan în calitate de tată și suzeran, dar și frate cu marele vizir.

Din anul 1533 a fost organizată o ofensivă împotriva acestui stat asiatic. Au fost cucerite cetățile Van, Pasin, Oltu, Aktamar, apoi, turcii vor intra în Tebriz, unul dintre marele centre ale Azerbaidjanului în acel moment. Nici Țările Române

nu au fost neglijate. Fiind la a opta expediție militară, Soliman a organizat-o minuțios, fiindcă ea viza Moldova, care produsese turcilor mari probleme, începând cu domnia lui Ștefan cel Mare.

Plecarea din Istanbul s-a petrecut în ziua de 8 iulie 1538. Era însoțit de Mustafa și Selim, fiii săi. Din anul 1530, Petru Rareș nu mai plătise tributul, ceea ce îl înfuriase pe marele sultan. Mai mult decât atât, domnul Moldovei a încheiat un tratat cu Ferdinand al Austriei. Pe lângă neplata tributului, domnul Moldovei era învinuit de sultan și de atacuri împotriva Poloniei și apoi de capturarea și uciderea lui Aloisio Gritti, în 1534.

Petru Rareș nu putea să-i opună lui Soliman decât 70.000 de ostași și era frustrat de refuzul boierilor de a-l ajuta.

Trecerea Prutului, la 31 august 1538 a însemnat începutul unei mari campanii împotriva Moldovei. Petru Rareș a înțeles că nu poate opune rezistență deoarece armata turcească era mai numeroasă (peste 200.000 de oameni) și s-a refugiat în Transilvania, unde avea mai multe cetăți primite de la Matei Corvin și Ioan Zápolya.

În această campanie, Petru Rareș a fost trădat de boieri, care l-au considerat autoritar.

După transformarea unei părți a Ungariei în pașalâc, Soliman va organiza o nouă expediție împotriva austriecilor. În

anul 1543 va cuceri Strigoniul, Alba Regală, Valpó, Pécs, Siklós.

Cucerirea Timișoarei și transformarea ei în teritoriu turcesc va fi o altă izbândă a sultanului cuceritor. Între anii 1553-1555 se desfășoară ample operațiuni militare în Asia, confictul cu Persia devenind acut.

La moartea sa, în noaptea de 6 spre 7 septembrie 1566, Soliman a lăsat un imperiu prosper, întins până în vestul Asiei. Avea 71 de ani și domnise aproape 46 de ani.

Hürem-sultan, soția lui Soliman Magnificul

Capitolul V

Decăderea Imperiului Otoman după Soliman Magnificul

După moartea lui Soliman Magnificul, Imperiul Otoman a fost frământat de o puternică și îndelungă criză în domeniul militar și politic.

Din războaiele purtate nobilimea turcească s-a îmbogățit foarte mult. Prăzile de război erau substanțiale. Este adevărat, că și în perioada de pace, Imperiul Otoman avea destule surse de venituri, achiziționate atât de la supuși, cât și de la potențialii aliați, cu interese politice sau de altă natură. Criza ce va afecta Imperiul Otoman s-a datorat unor cauze obiective.

Dintre aceste, enumeram câteva. În primul rând, războaiele mai puține, purtate după 1566, precum și coalițiile din ce în ce mai puternice împotriva Imperiului Otoman. În altă ordine de idei, țărănimea și mica nobilime încercau să organizeze rezistență împotriva conducerii otomane.

Înfrângerea turcilor în lupta navală de la Lepanto din 1571, a reprezentat prima etapă a decăderii militare a Imperiului Otoman.

Printre cei care au luat parte la celebra bătălie din Marea Mediterană, s-a aflat și scriitorul Miguel Cervantes Saavedra,

care a descris această confruntare turco-spaniolă, relatând „a fost spulberată convingerea întregii lumi și a tuturor popoarelor în invincibilitatea turcilor pe mare... a fost dată de rușine mândria otomană”.

Deja sfârșitul secolului al XV-lea va însemna o perioadă de creștere a puterii statelor creștine, constituite în „Liga Sfântă” și în special a Habsburgilor. Așa se explică și răscoala antiotomană declanșată de Mihai Viteazul în 1594 și apoi, marea victorie a armatei muntene în fața ariergârzii turcești și marea chemare a episcopului de Târnovo, Dionisie Rally, de a sprijini lupta popoarelor din Balcani.

Răscoala antiotomană declanșată de Mihai Viteazul

Faptele de arme ale lui Mihai Viteazul sunt relatate nu numai de creștini, ci mai cu seamă de cronicarii turci. Printre aceștia se numără și Mustafa Selaniki. Domnul Țării Românești îi răspunde cronicarului cu multă clarviziune în legătură cu ridicarea sa împotriva padișahului: „Aceste vorbe ale noastre se potrivesc cu vremea vechilor sultani. Atunci o mie de neferi de-ai lor nimiceau zece mii de ostași. Acum oastea aceea și feudele

și apanajele cetei de ostași și posturile lor și ținuturile lor sunt pe ducă. Ele au fost cumpărate și vândute din mânâ în mână. Nu a rămas cinste, onoare și respect”.

În afara acestei revolte externe, între 1599-1601 are loc și o puternică răscoală a truditorilor gliei din Anatolia, condusă de Kara Iazâgi. Aceasta poate fi numită și mișcarea revoluționară, fiindcă au aderat la ea și triburi nomade, feudalii mici și mijlocii.

La începutul secolului al XVII-lea, Imperiul Otoman se va confrunta și cu serioase probleme de ordin economic, precum lipsa cerealelor, care va determina o diminuare a fondurilor bugetului. Anul 1609 va fi al țăranilor turci, prin Firmanul dreptății, elaborat de sultanul Ahmed I. Prin acest act se va ameliora situația țăranilor.

Sultanii care au urmat după Soliman Magnificul au stat mai mult în palatul Topkapî din Istanbul, fiind considerați conducători trândavi.

În timpul lui Selim al II-lea (1566-1574) vor fi încurajate intrigile, traficul de influență și va prolifera corupția.

O ultimă încercare de a păstra tonusul expansionist al Imperiului Otoman a fost asediul Vienei, din 1683. Deși marele vizir Kara Mustafa promisese sultanului că se va întoarce cu cheile de la porțile Vienei, acest lucru n-a fost posibil. Dacă, până atunci, Polonia fusese neangajată în lupta pentru

menținerea independenței statelor Europei Centrale față de Înalta Poartă, la sfârșitul secolului al XVII-lea, regele Sobieski ajută pe habsburgi și aderă la alianța antiotomană.

Unele teritorii pe care otomanii le stăpâniseră în Asia fuseseră pierdute, ele fiind recucerite în perioada lui Murad al IV-lea (1623-1640).

Din secolul al XVIII-lea, fărâmițarea feudală este un lucru cert, diferiți conducători de provincii refuzând să se spună sultanului și declarându-se autonomi.

Țările Române au fost teatru de operațiuni militare, în perioada 1710-1812, când s-au desfășurat mai multe războaie ruso-austro-turce.

În urma acestor războaie, Țările Române vor suferi pierderi teritoriale importante.

Capitolul VI

Țările Române și Imperiul Otoman, în perioada marilor sultani

Țările Române au fost în vizorul intereselor otomane încă de la sfârșitul secolului al XIV-lea, când sultanul Murad I, apoi Baiazid Ildîrîm au ajuns la Dunăre.

Bineînțeles, izvoarele istorice sunt acele surse, care ne transmit informații despre aceste relații româno-otomane în perioada Evului Mediu. Dintre aceste acte de cancelarie otomană, cu prețioase date despre Țările Române, amintim: „Condicile afacerilor importante”, „Condicile suplimentare ale afacerilor importante, „Condicile de porunci financiare”, „Condicile de porunci ale Divanului Imperial”.

Legăturile dintre Țările Române și Imperiul Otoman se bazau pe așa-numitele ahidnâme, adică înscrisuri ce reglementau raporturile juridice româno-otomane, cunoscute în limba română sub numele de capitulații.

Faptul că pentru Moldova nu s-a gasit în secolul al XV-lea decât o singură capitulație, cea din 1490, în timp ce pentru Muntenia nici măcar una, i-au făcut pe unii cercetători să traga concluzia neexistenșei acestora în raporturile româno-turce.

Totuși, existența acestor capitulații este susținută documentar. Prima știre în legătură cu capitulațiile datează din

1542, când hatmanul Vartic, solul lui Petru Rareș la curtea regelui polon, aduce la cunoștința suveranului catolic faptul că padișahul a ignorat înțelegerile și tratatele încheiate cu țara sa de către înaintașii săi.

O problemă deosebit de importantă pentru istoricii români și străini este aceea cu privire la realitatea de necontestat, că otomanii nu au cucerit Țările Române, așa cum au făcut cu cnezatele sârbești și bosniace, cu Albania, țaratul bulgar, cu capitala Veliko Târnovo sau cu teritoriul bizantin.

Se pune întrebarea firească, turcii n-au putut să cucerească Țările Române sau ei n-au avut interesul s-o facă? Cum s-a putut cuceri Belgradul, întreaga Peninsulă Balcanică, apoi o parte însemnată a Regatului Ungariei și numai Țările Române au rămas pe poziții favorabile?

Adevărul este că, în spațiul românesc, turcii au avut mereu dificultăți, atât în timpul marilor campanii, conduse de sultan, cât și în cadrul expedițiilor de jaf organizate de demnitarii otomani de la sud de Dunăre. Să nu uităm bătălia de la Rovine din octombrie 1394, când Mircea cel Bătrân, folosind o tactică de luptă

Bătălia de la Rovine, 1394

adecvată îl învinge pe Baiazid Ildîrîm. Locul ales de domnul român nu putea să fie decât ideal, adică mlăștinos, dificil de străbătut, mai ales că turcii erau mulți și cu armament greu.

Chiar acele cruciade târzii, organizate de monarhii țărilor catolice n-ar fi fost posibile fără victoriile românești precedente.

Cruciada de la Nicopol, din 1396, a avut un model românesc, în care victoria a aparținut lui Mircea cel Bătrân, iar cea de la Varna, din 1444, victoriile obținute de Iancu de Hunedoara, pe Ialomița și apoi în campania sud-dunăreană.

Cruciada de la Varna, 1394

De ce s-au terminat cruciadele lamentabil, cu toate precedentele românești victorioase? Fiindcă domnitorii români n-au fost lăsați să înceapă lupta, având experiența unor confruntări cu turcii. Orgoliul cavalerilor apuseni, lipsa lor de experiență într-o luptă cu popor oriental au dus la dezastrele din cele două cruciade.

Iată, cum caracterizează Filippo Buonaccorsi, participant la tratativele româno-otomane, după 1484, lupta românilor pentru menținerea identității naționale: „muntenii nu numai că au rezistat timp îndelungat cu forțe atât de mici, împotriva întregii puteri a turcilor, dar foarte adesea i-au atacat pe aceștia”.

Un alt factor care a contribuit la rezistența antiotomană a românilor a fost coeziunea internă. În jurul domnului s-au aflat toate clasele și categoriile sociale, adică boierimea, clerul ortodox, țăranii și orășenii.

Un alt motiv care a contribuit la păstrarea identității naționale a românilor este și simbioza om și natura înconjurătoare. Metodele folosite de locuitorii Țărilor Române, pentru stoparea invaziei turcești au fost multiple și variate, de la otrăvirea fântânilor la ascunderea produselor agricole pentru înfometarea invadatorilor.

Iată, ce relatează raguzanul N. Bocignoli, în trecerea prin Muntenia, în perioada domniei lui Neagoe Basarab, despre aceste fapte ale românilor: „Mehmed al II-lea cum nu avea nici organizare și nici aprovizionare pentru armată și cum nici nu voia să-și primejduiască ostașii atacând pe Dracula ce stătea închis în desișurile pădurilor, a fost silit să se întoarcă pe unde venise, fără pradă, fără izbandă și după ce a pierdut pe mulți dintre ai săi".

Punerea bazei frontului românesc antiotoman, în special de la sfârșitul secolului al XVI-lea, va fi un alt motiv al nereușitei sultanilor de a transforma spațiul intra și extra carpatic în teritoriu turcesc.

Tratatele semnate de Mihai Viteazul în 1595 cu Sigismund Báthory, principele Transilvaniei și cu Ștefan

Răzvan, domnul Moldovei vor consolida rezistența românească în interior.

La aceste tratate interne se adaugă cele cu Imperiul Habsburgic, în 1598, și cu Polonia, prin intermediul doamnei Velica, amanta și curierul diplomatic al lui Mihai Viteazul. Această femeie energică, soția italianului Fabio Genga, intrată în sufletul marelui domnitor, a avut câteva întrevederi secrete cu cancelarul Poloniei, Zamoyski, prin care se consolidau alianțe temporare între cele două țări.

În secolul al XVII-lea, politica de alianță între cele trei state românești va fi și mai evidentă. Artizanii acestor alianțe sunt principii Transilvaniei Gabriel Bethlen (1611-1629), Gheorghe Rakoczi II (1648-1659) și domnii Țării Românești și Moldovei, Matei Basarab (1632-1654) și Vasile Lupu (1634-1653).

Unitatea strategico-militară a Țărilor Române era recunocută de toate statele Europei.

Iată, ce spunea juristconsultul otoman suprem, înainte de 1594 lui Murad al III-lea: „Ardealul se va răscula, se vor răscula (atunci) și Țara Românească și Moldova".

Un alt motiv al păstrării identității naționale a românilor este și interesul statelor creștine, în special al celor două regate catolice, Ungaria și Polonia, în menținerea acestora ca entități de sine stătătoare, în calea invaziilor otomane spre centrul Europei.

Se poate vorbi, în momentul de față de așa-numitele state tampon, în calea invaziilor otomane? Sigur, dacă luăm în considerație toate conotațiile istorice.

Interesul economic al Imperiului Otoman pentru Țările Române este un alt motiv al păstrării identității naționale și culturale. Considerate „cămară de alimentare” a Imperiului Otoman, Țările Române furnizau cereale, produse animaliere, furaje marelui stat expansionist. Să nu uităm că luarea de ostatici de către turci și în special a fiilor de domni (beizadele), ca zălog al politicii părinților acestora, de devotament față de Imperiul Otoman, este și o altă fațetă a menținerii identității naționale românești.

Mai putem vorbi și de diplomația statelor de la nord de Dunăre, orientată spre o aplanare a conflictelor româno-otomane. Tratativele dintre Țările Române și Imperiul Otoman au menținut statu-quo-ul acestora, cu toate că în perioada domniilor fanariote se observa o accentuare a dependenței față de Înalta Poartă. Această subordonare a Țărilor Române față de Imperiul Otoman s-a reflectat în următoarele aspecte:

- numirea domnilor direct de către sultan, fără acordul Sfatului domnesc;
- creșterea haraciului;

- introducerea mucarerului (darea plătită pentru reinvestirea domnului);
- pătrunderea elementelor grecești, fidele Imperiului Otoman, în administrație și viața politică;
- comerț preferențial cu Imperiul Otoman;
- politica externă a Țărilor Române este stabilită la Istanbul.

Și, totuși, perioada fanariotă din istoria românilor este și benefică pentru societatea de atunci, datorită reformelor în toate domeniile. Mulți dintre domnitorii fanarioți au călătorit înainte, în țările din Europa Occidentală și au intrat în contact direct cu ideile iluministe.

Capitolul VII

Mari sultani ai secolului al XVII-lea, al XVIII-lea și al XIX-lea

Oprirea turcilor sub zidurile Vienei, în 1529, va reprezenta o înfrângerea a turcilor și a vijeliosului Soliman. Dacă Viena ar fi fost ocupată de otomani, Poarta de acces către Europa de Vest ar fi fost controlată de armata acestui sultan războinic.

Singurul eșec al pališahului viteaz și înțelept a fost acest atac nereușit asupra Vienei.

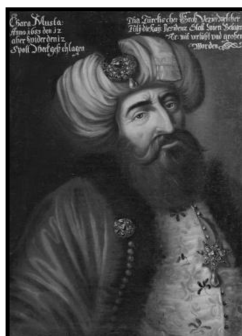
Mai mult decât atât, după 1541, când partea centrală a Ungariei va fi transformatâ în Pașalâc, habsburgii se vor extinde preluând ceea ce a mai rămas din fostul regat catolic.

Cu cât turcii erau mai puternic și transformau regiuni din centrul Europei în teritorii organizate după sistemul lor, cu atât Imperiul Habsburgic era și mai puternic.

Secolul al XVII-lea nu reprezintă nu mai perioada consolidării monarhiilor absolutiste, ci și a confruntărilor dintre Imperiul Otoman și cel Habsburgic. Este perioada schimbării raportului de forțe în Europa Centrală.

La sfârșitul acestui secol se va impune o nouă putere, Rusia și dinastia Romanovilor.

Marile confruntări dintre otomani și habsburgi vor continua în secolul al XVII-lea, asediul Vienei din anul 1683 fiind preludiul celor cinci războaie dintre aceste imperii absolutiste. Un rol important în organizarea ofensivei din 1683 l-a avut marele vizir *Kara Mustafa*, născut în anul 1634, cunoscut și sub numele de Moktul Mustafa.

Kara Mustafa

Între 1676-1683 a deținut această mare demnitate în cadrul statului otoman, conducând armata turcă în cadrul asediului Vienei, desfășurat între iulie și septembie 1683.

Asediul Vienei, 12 septembrie 1683

Deși a promis sultanului ca va aduce la Istanbul cheile de la porțile Vienei, pronosticul său nu s-a adeverit. Fiind învins de oștile coalizate polono-germane, ai căror conducători, Jan Sobieski și Carol de Lorena vor savura victoria cu multă pompă,

a trebuit să ia asupra sa întreaga vină, fapt pentru care va fi decapitat din ordinul sultanului Mehmet al IV-lea, fiul lui Ibrahim, care fusese detronat în 1687.

Această înfrângere sub zidurile Vienei a reprezentat momentul începutului decăderii Imperiului Otoman, atât din punct de vedere militar, cât și politic. La asediul Vienei au participat opt pașale, o oaste a tătarilor, aliați ai turcilor, conduși chiar de han și 10.000 de sangeacbei.

Cu toate că oastea turcească număra peste 500.000 de ostași, totuși, înfrângerea s-a dovedit un lucru real.

La asediul Vienei va participa alături de turci și domnul Țării Românești, Șerban Cantacuzino, cu un corp de oaste, în calitate de vasal al Imperiului Otoman.

Acest lucru nu l-a împiedicat pe domnitorul român să dea informații prețioase austriecilor și polonezilor, referitoare la efectivul armatei otomane, la armanentul din dotare și tehnica de luptă.

Urmările asediului Vienei au fost dezastruase pentru turci. În primul rând au crescut enorm dările pe care populațiile asuprite trebuiau să le plătească, atât pentru întreținerea armatei turcești, cât și în vederea acoperirii datoriilor din cadrul haremului.

Un cronicar turc, pe nume Silahdar, referindu-se la prădăciunile armatei otomane în perioada acestei asediu al

Vienei, spunea următoarele: „Sub pretextul acestei expediții au săvârșit atâtea tiranii în Rumelia și Anatolia, încât așa ceva nu se întâmplase niciodată”.

Pentru a scăpa de aceste dări înrobitoare, creștinii vor ceda venețienilor sau austriecilor localități și multe cetăți, iar numeroși autohtoni se înscriau volutar în armatele care se opuneau turcilor.

Asediul nereușit al Vienei de către turci, va deschide marea expansiune habsburgică spre Orient.

Turcii nu mai aveau superioritate în fața austriecilor, nici logistic, nici moral.

Cel mai important sultan, care va continua seria de lupte împotriva habsburgilor va fi ***Mustafa al II-lea*** (1695-1703). El a purtat lupte pe teritoriul Țărilor Române, cele mai importante fiind cele de la Lipova, Lugoj și împrejurimile Timișoarei.

După 1541, când o parte a parte a Ungariei (cea din centru) va fi transformată în pașalâc și Timișoara va avea aceeași soartă, până când Banatul va intra în posesia Imperiului Habsburgic, după pacea și tratatul de la Passarowitz, din 1718.

Concomitent cu luptele din Banat, cu habsburgii, turcii vor avea confruntări și cu venețienii, sultanul Mustafa al II-lea, întinzând prea mult coarda războiului.

În perioada domniei acestui sultan, Imperiul Otoman va suferi cele mai usturătoare înfrângeri, mai ales că la expansiunea

habsburgică spre Orient se va adăuga și cea a Rusiei, în timpul țarului Petru cel Mare (1689-1725).

Domnia lui Mustafa al II-lea va fi plină de umilințe pentru Imperiul Otoman și pentru aliații acestuia.

De data aceasta, Occidentul nu se va mai alia cu Poarta otomană, pentru a stăvili expansiunile Imperiului German, cum s-a întâmplat în perioada domniei lui Francisc I, care a încheiat un tratat cu Soliman Magnificul, ci va organiza campanii militare de mare anvergură, adevărate cruciade târzii împotriva Semilunei.

Abdul Hamid I a domnit între 1774 și 1789. În timpul domniei sale au crescut conflictele cu Imperiul Habsburgic și Imperiul Rus.

Războiul ruso-turc din 1768 și 1774 a fost pierdut de Imperiul Otoman, care a fost obligat să încheie pacea de la Kuciuk-Kainargi și să deschidă Rusiei perspectiva deținerii supremației în zona Mării Negre. Imperiul Otoman va pierde unele cetăți în sudul munților Caucaz și va trebuie să cedeze și Austriei Bucovina, în 1775.

Imperiul Rus va prelua Crimeea, în 1784 și va intra în posesia unei zone strategice, dar și a unui teritoriu cu climă călduță, unde țarul își va amenaja reședința de vară.

Sultanul Abdul Hamid I se destăimuia și în același timp îi poruncea unui mare vizir: „Dorința mea împărătească fiind

aceea de a anula independeța Crimeei, să depuneți toate eforturile pentru realizarea ei, iar dacă ambasadorul amintit (Stahiev) se va împotrivi în continuare, să se lase totul pe seama soartei”.

În timpul domniei acestui sultan, turcii vor face tot posibilul să pună din nou mâna pe Crimeea și să declanșeze un nou război împotriva Rusiei.

Campania Crimeei. Armata din Orient

Pentru a continua războiul, Imperiul Otoman a realizat unele reforme, cu ajutorul Franței, acestea fiind făcute în domeniul armatei, dar și în domeniul fortificațiilor. Planurile turcilor au fost zădărnicite datorită izbucnirii Revoluției Franceze și a devizei acesteia: „Libertate, egalitate, fraternitate”, care erau contrare spiritului de asuprire naționale și sociale.

Pericolul care plana asupra monarhiilor europene datorită Revoluției Franceze din 1789, au determinat Imperiile Habsburgic și Rus să încheie pace cu Imperiul Otoman, în timpul domniei lui Abdul Hamid I, la Șistov, în 1791 și la Iași în 1792, dar și sub urmașul său, ***Selim al III-lea*** (1789-1807).

În timpul lui Sehim al III-lea, contemporan cu Revoluția Franceză și urcarea lui Napolen I, pe tronul Franței, au fost efectuate reforme însemnate, societatea turcă trecând în etapă nouă de dezvoltare.

Tânărul sultan a recunoscut că armata otomană trebuia să fie așezată într-o formă nouă, vechile structuri militare fiind depășite de noile tehnici în domeniu.

Într-un act de investire a marelui vizir, acest sultan remarcă faptul că nu se poate „cu astfel de oaste să se ducă un război”.

În primul rând sultanul Selim al III-lea mărește numărul ienicerilor, ei reprezentând corpul de armată cel mai important și devotat. În timpul său numărul ienicerilor va ajunge la 400.000.

Selim al III-lea va fi acela, care va da un aspect european, Imperiul Otoman, fiind conștient că înnoirile de sistem social-politic vor putea menține integritatea și forța acestuia.

În istoria Imperiului Otoman, această reformă este cunoscută sub denumirea de) „Noua Ordine” (Nizam-i Djedid.

„Noua Ordine” venea să înlocuiască „Vechea Ordine” (Nizam-i Kadim), din perioda lui Soliman Magnificul (1520-1566).

Aplicată începând cu anul 1793, această organizare a Imperiului Otoman, bazată pe criterii noi, va începe „era europenismului” în structura societății turcești.

Ca și marele său predecesor, Selim al III-lea a avut preocupări culturale, „Noua Ordine”, cuprinzând nu numai reforma armatei, ci și tehnică și știință, care trebuia să aibă în vedere cele mai noi cuceriri din Europa, asimilate în societatea otomană.

În timpul domniei lui Selim al III-lea, au fost efectuate reforme în domeniul finanței și al administrației.

Păstrarea unor vechi sisteme de organizare administrativă, din perioada de început a statului otoman, nu mai erau posibile, cu toate caracteristicile conservatoare ale Imperiului turcesc.

În perioada de sfârșit a secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, au avut loc incursiuni de jaf ale pașei de Vidin, Osman Pazvantoglu, care nu s-a conformat cu ordinele venite de la Istanbul, considerându-se independent față de suveranul Imperiului Otoman. El n-a recunoscut „Nizam-i Djedid” („Noua Ordine”) și a afirmat fără nicio reținere următoarele: „Mai degrabă devin creștin decât să accept Nizam-i Djedid”.

Desele incursiuni în ținuturile românești de la Dunăre, vor face din Pazvantoglu un personaj de temut, considerat un pericol permanent.

În timpul domniei lui Selim al III-lea, sârbii vor declanșa o mișcare de eliberare națională, în anul 1804, având în fruntea lor un om din popor, Karagheorghe.

Trupele otomane au învins pe răsculați, dar mișcarea de eliberare va reizbucni în 1813, sub conducerea cneazului Miloș Obrenovici.

Izbucnirea războiului ruso-turc, în anul 1806, victoriile obținute în fața armatei otomane, îl vor determina pe Bairaktar Mustafa pașa să lase linia adunării în mâna inamicului și să încerce eliberarea lui Selim al III-lea, detronat și ținut ostatic de către cler și ieniceri.

Din păcate Selim n-a putut să fie reinstalat pe tron, acesta fiind decapitat, din ordinul sultanului Mustafa al IV-lea.

Se încheia o domnie cu încercări de reformare a societății otomane, dar și cu înfrângeri militare, care vor diminua prestigiul orgoliosului Imperiu al turcilor.

Un alt sultan care a încercat să mențină un echilibru în zona balcanică, dar, va suferi o înfrângere în două războaie cu rușii, va fi ***Mahmud al II-lea*** (1808-1839).

Acest sultan s-a impus prin acceptarea unei alianțe cu Bairaktar Mustafa pașa și apoi parafarea unei convenții cu marii feudali, în septembrie 1808.

În Imperiul Otoman, marii feudali erau numiți „aiani”.

Prin această convenție, denumită în limba turcă „Send-i-Ittifak”, se stabileau ierarhiile în Imperiu, mai precis locul marilor feudali, în raporturile cu sultanul.

În timpul domniei lui Mahmud al II-lea, corpul ienicerilor, care formau baza armatei, otomanii, nu mai avea aceeși concepție despre conducător, considerând că oricine poate să ocupe tronul.

Mahmud al II-lea

Drept mulțumire, că l-a sprijinit să devină sultan, Bairaktar Mustafa pașa va fi numit la 29 iulie 1808 mare vizir.

Din păcate demnitatea aceasta va fi de scurtă durată, în ziua de 21 noiembrie 1808, Bairaktar își va pierde viața în timp ce distrugea depozitul de muniție, situat în Serai, pentru ca acesta să nu fie preluat de cei care se opuneau reformelor sultanul Mahmud al II-lea.

În cei peste 30 de ani de domnie, acest sultan va avea de suportat două războaie cu turcii, cel din 1806-1812 și apoi cel din 1828-1829.

Împăratul Napoleon I a nutrit sentimente de prietenie față de Imperiul Otoman, acceptând să facă o vizită la Istanbul, susținând chiar o reorganizare a statului turc, dar, spiritul său occilant și duplicitar l-a făcut să treacă de la o extremă la alta, susținând menținerea integrității acestuia, dar și fărâmițarea lui.

Tratatul încheiat de sultanul Mahmud al II-lea cu țarul Alexandru I, la București va fi favorabil Rusiei, care va prelua Basarabia, hotarul dintre puterea învingătoare și cea învinsă va fi pe Siret și nu pe Dunăre cum se preconizase.

Totuși, nici Imperiul Otoman nu va pierde prea mult, preluând regiuni din Transcaucazia, precum și Anapa, un oraș de pe țărmul Mării Negre.

În același timp, sultanul Mahmud al II-lea dorea cu ardoare să păstreze cele două țări românești, afirmând că e dispus „să lupte până la ultimul ostaș, decât să renunțe la cele două Principate”.

Cu toate că Imperiul Otoman se va înfrunta cu două mari probleme, mișcarea de eliberare a sârbilor și revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, totuși, sultanul va păstra un calm aparent, încercând să rezolve situația cu tact și diplomație.

Un moment important al domniei lui Mahmud al II-lea este semnarea tratatului de la Adrianopol, din 1829, care va acorda Țărilor Române autonomie comercială, fiindcă din acest moment se va produce prima spărtură în monopolul turcesc, în comerțul cu Principatele.

Al doilea moment de mare importanță în perioada domniei este forțarea acordării de către sultan a independenței Greciei și a autonomiei Serbiei.

În anul 1833, Mehmed al II-lea va încheia un tratat cu Rusia, cunoscut sub denumirea de Tratatul de la Hünkiar - Iskelesi. Momentul este delicat pentru Imperiul Otoman, care se vede în situația de a se declara sub protecția Rusiei, în acest fel țarul având mari prerogative în Orientul Apropiat.

Acest tratat este urmarea celor două războaie ruso-turce, terminate cu victoria Rusiei și slăbirea Imperiului Otoman.

A doua jumătate a secolului al XIX-lea va debuta cu domnia lui ***Abdul-Aziz*** (1816-1876). Este suveranul Imperiului Otoman, care a avut ocazia să recunoască statul național român și pe Alexandru Ioan Cuza, ca domn legitim al acestuia.

Acest sultan a rămas în istorie ca un suveran, care a tratat pe principiul egalității pe toți locuitorii Imperiului, indiferent de etnie. El spunea că „toți sunt fiii aceleiași patrii". El n-a mai făcut distincția între musulmani, mozaici sau creștini, care trăiau

în Imperiul Otoman. În anul 1869 va da o lege în acest sens, numită legea cetățeniei.

Vizita pe care a făcut-o Alexandru Ioan Cuza, în 1861, luna septembrie, la Istanbul, facilitată de trimisul diplomatic în capitala Imperiului Otoman, Costache Negri, se înscrie pe linia liberalizării relațiilor dintre sezeran și vasal. Domnul Principatelor Române n-a mai sărutat papucul sultanului, închinându-se adânc în fața acestuia, ci a dat mâna cu suveranul, ca între două personalități egale ca funcție politică.

Impresionat de măreția, curajul și demnitatea lui Alexandru Ioan Cuza, sultanul Abdul-Aziz a trimis firman la confirmare prin trimis special la București.

În timpul domniei sale, Imperiul Otoman a început să depindă economic tot mai mult de statele europene. În această perioadă se afirmă tot mai mult burghezia turcească, pregătind cu minuțiozitate înlocuirea instituțiilor sultanale de tip medieval, cu insituții moderne, în conformitate cu noua societate.

Abdul-Aziz a fost și un iubitor de cultură, comparabil cu Soliman Magnificul, care scrisese poezii, era receptiv la muzica occidentală și la portul din vestul Europei.

Având aceste preocupări, sultanul Abdul-Aziz a încurajat dezvoltarea literaturii turcești și a tradițiilor naționale.

Ideile reformatoare ale suveranului Imperiului Otoman i-a determinat pe cei din Comitetul Central bulgar, ce activa în

clandestinătate să propună, în anul 1867 crearea unui stat dualist turco-bulgar, după cel austro-ungar.

În ultimul an de domnie al lui Abdul-Aziz „Noii otomani” au propus o lege fundamentală intitulată Kanun-i Esasi, care se dorea o deschizătoare de perspective, de transformare a întinsului Imperiu într-un conglomerat de state, care vorbeau limba turcă, după sistem britanic, adică un fel de Commonwealth.

Ultimul mare sultan otoman, în timpul căruia a izbucnit războiul cu Rusia, din 1877-1878 a fost ***Abdul-Hamid al II-lea*** (1876-1909).

Abdul-Hamid al II-lea

La începutul domniei, pe 23 decembrie 1876, presat de europeni, va elabora prima Constituție, cu caracter progresist pentru acea vreme.

În timpul domniei lui Abdul-Hamid al II-lea s-au observat mai multe orientări în politică și ideologia otomană: türkismul, cu elementele sale, turanismul și panturanismul.

În același timp s-a format o nouă conștiință națională, specifică turcilor.

Implicat în războiul din 1877-1878, Abdul-Hamid al II-lea i-a încredințat comanda armatei otomane vestitului general Osman pașa, care avea titlul de ghazil (generalisim).

Războiul ruso-turc este o consecință a politicii panslaviste, promavate de Imperiul Țarist, care se erijase în apărător al popoarelor din aceeși sorginte: sârbi, muntenegreni, bosniaci, bulgari.

Marele vizir Midhat pașa, unul dintre artizanii Constituției din 1876 spunea, în legătură cu consecințele războiului cu Rusia, deși acestea puteau fi catastrofale pentru Imperiul Otoman, că „a prefera războiul este mai potrivit și se cuvine cinstei și onoarei împărației".

Constituția elaborată în decembrie 1876 va fi adoptată în același timp cu desfășurarea unei Conferințe, desfășurate la Istanbul, privitoare la o nouă criză orientală.

Înfrângerea Turciei în războiul din 1877-1878 a avut urmări importante în evoluția social-politică a Imperiului Otoman.

În primul rând, va suferi pierderi teritoriale, prin acordarea independenței Serbiei, cucerirea independenței României, care nu va mai avea relații vasalice față de Înalta Poartă și apoi ieșirea Bosniei Herțegovina de sub ocupație otomană și intrarea sub dominație Austro-Ungară.

Din punct de vedere militar, capitularea armatei otomane și recunoașterea înfrângerii în fața oștirilor româno-ruse va fi o pată neagră în domnia lui Abdul-Hamid al II-lea.

După 1878, sultanul se va confrunta cu situații noi, destul de complexe, care vor agrava situația Imperiului Otoman, considerat „un om foarte bolnav”.

Și teritoriile sultanale din nordul Africii, vor fi pierdute, mai întâi Tunisia, în 1881, iar în anul următor Egiptul. Beneficiarele acestor teritorii vor fi Franța și Marea Britanie, state cu un imperiu colonial destul de vast.

Pierderile teritoriale nu se vor opri aici, deoarece, în 1885, Rumelia orientală va fi preluată de Bulgaria, constituită în mare principat, după 1878.

În viața politică internă, în perioada domniei lui Abdul-Hamid al II-lea se produc schimbări substanțiale, mai ales după Tratatul de la San Stefano (19 februarie 1878), când sultanul îl trimite în surghiun pe „asul” politicii otomane, marele vizir Midhat pașa. Acesta devenise incomod pentru sultan, promovând o politică periculoasă pentru integritatea și menținerea Imperiului Otoman.

Pe plan ideologic, domnia lui Abdul-Hamid al II-lea va însemna afirmarea pan-islamismului, prin unirea tuturor teritoriilor de religie mahomedană într-un Califat, după sistemul celui arab, din perioada medievală timpurie.

Perioada domniei lui Abdul-Hamid al II-lea reprezintă și extinderea rețelei feroviare, care leagă Europa de Orientul Apropiat, prin construirea căii ferate Berlin-Bagdad-Basra, care

avea ca ax principal Istanbulul. Această magistrală feroviară va fi construită cu capital german.

Sfârșitul secolului al XIX-lea reprezintă și creșterea acțiunilor intelectualității și burgheziei turcești, dornice de reformare și transformarea Turciei într-un stat modern.

Cu domnia lui Abdul Hamid al II-lea se încheie un regim despotic în Imperiul Otoman.

Capitolul VIII

Mari viziri ai Imperiului Otoman și mari comandanți de oști

Politica Imperiului Otoman a fost influențată mai puțin de sultan și mai mult de Consiliul Imperial. Mâna dreapta a sultanului erau pașalele și, în special, marii viziri.

Funcția de mare vizir era echivalentă, în termeni actuali, cu cea de prim-ministru. Numai că, în zilele noastre, primul ministru conduce guvernul, care gestionează avuția națională, în timp ce marele vizir mergea și în marele campanii militare, organizate de sultan, având și funcții de ordin militrar.

În istoria de aproape opt secole a Imperiului Otoman au existat câțiva mari viziri, care au mărit prestigiul statului și al padișahului.

În timpul domniei lui Soliman Magnificul, poate cel mai mare cuceritor dintre toti sultanii, au existat și mari viziri. Unul a fost investit în această mare funcție în ziua de 25 ianuarie 1518, și se numea ***Piri-Mehmed Pașa***. Era turc de origine și a îndeplinit demnitatea de mare vizir până la 27 iunie 1523.

Piri-Mehmed Pașa

În timpul său, Imperiul Otoman a cucerit cetatea Belgrad, considerată „poarta de intrare” în Europa Centrală și a pus stăpânire pe întreaga Peninsula Balcanică.

Ibrahim Pașa

Piri Mehmed Pașa a fost înlocuit cu ***Ibrahim Pașa***, cunoscut și sub numele de Maktul, Makbul sau Frenk. Era de origine ori venețiană, ori grecească sau croată.

A copilărit cu sultanul Soliman, fiind cam de aceeși vârstă. Din acest motiv, Magnificul conducător al Imperiului Otoman, se consulta cu acesta încă din perioada în care era pașă, atât în problemele militare, cât și politice. Știind ca nu este de origine otomană, având relații cu mari principi din Occident, Ibrahim era trimis în misiuni diplomatice importante, mai ales la Curtea Dogelui Veneției, a lui Francisc I, regele Franței sau în Ungaria, unde rivalitatea dintre Ludovic al II-lea și Soliman atinsese cote alarmante.

Perioada 1526-1536, adică a ultimilor ani în funcția de mare vizir, va fi pentru Ibrahim Pașa foarte grea, acesta trebuind să facă față atât intrigilor de la Palatul Topkapî, cât și situațiilor complexe din centrul Europei.

În anul 1536, în ziua de 16 martie, Ibrahim a fost ucis, intrând în dizgrația sultanului, dar și a conducătorilor Haremului.

Tot în secolul al XVI-lea, dar în perioada de sfârșit a acestuia, s-a afirmat un alt mare vizir, care se va confrunta cu domnul Țării Românești, Mihai Viteazul (1593-1601). Este vorba de ***Sinan Pașa***. Acesta a avut două perioade când a îndeplinit funcția de mare vizir a Imperiului Otoman.

Sinan Pașa

Primul vizirat s-a desfășurat între 25 august 1580 și 6 decembrie 1582, iar al doilea, între 1 decembrie 1595 și 3 august 1596.

A fost comandant al armatei turcești în confruntarea cu oștile lui Mihai Viteazul, în lupta de la Călugăreni, la vărsarea Neajlovului în Argeș. În această bătalie, Mihai Viteazul a învins ariergarda armatei otomane, producând panică în oastea turcească și provocandu-i lui Sinan Pașa o cădere rușinoasă în mocirla Neajlovului.

Sinan Pașa era destul de bătrân, atunci când s-a confruntat cu Mihai Viteazul, lucru ce a atârnat destul de greu în balanța victoriei românești.

Era de origine albaneză și din documentele istorice aflăm că numele adevărat era Kodja.

După înfrângerile suferite la Călugăreni, la 23 august 1595, și la Giurgiu la 15 octombrie 1596, a intrat în dizgrația sultanului, care l-a mazilit.

Va muri în surghiun, cronicarii oomani spunând că „a murit de inimă rea".

Kara Mustafa-Pașa

În secolul al XVII-lea, când Imperiul Otoman începe să cunoască semnele decărerii militare și politice, un mare comandant de oști și apoi investit în funcția de mare vizir, a fost ***Kara Mustafa-Pașa*** (1634-1683).

A primit această demnitate în anul 1676 și a deținut-o până în 1683.

Ca și alți mari viziri, Kara Mustafa-Pașa a condus armata turcească la asediul Vienei din perioada iulie-septembrie 1683. Promisiunea făcută sultanului, că va aduce la Istanbul cheile de la Porțile Vienei, i-a purtat ghinion, aducându-i moartea, după nereușita acțiunii militare.

Kara Mustafa-Pașa a pornit asupra Vienei cu o armată destul de mare, dotată cu muniție suficientă și bine instruită.

Dacă turcii ar fi cucerit capitala Imperiului Habsburgic, poarta de intrare spre vestul Europei ar fi fost deschisă expansiunii otomane.

Creștinătatea s-a aliat împotriva acestui pericol și a reușit să învingă pe marele vizir Kara Mustafa-Pașa. Conducătorii armatelor polono-germane au fost Jan Sobieski și Carol de Lorena.

Întors la Istanbul cu rușinea înfrângerii, marele vizir a fost demis de sultan, care a dat ordin să fie suprimat, dezonorând Imperiul Otoman.

În perioada desfășurării revoluției române de la 1848-1849, un rol important în înăbușirea acestuia l-a avut ***Omer Pașa,*** pe numele real Mihail Latlas, general turc, cu origini croate.

Omer Pașa

A trăit între 1806 și 1871. După intervenția armatei otomane în Țara Românească și incidentele din Dealul Spirii, când Pavel Zăgănescu, comandantul unei unități de pompieri, s-a împotrivit ordinului de predare a garnizoanei armatei turcești, Omer Pașa a devenit conducătorul trupelor de ocupație din acest Principat.

În timpul desfășurării războiului Crimeii, Omer Pașa a comnadat armata turcă, de pe frontul european.

A participat și la bătălia Olteniței, împotriva rușilor, care au pierdut un număr de ostași și ofițeri, în anul 1853.

Între 1857 și 1859 a fost guvernator de Bagdad, apoi în 1862 a înăbușit răscoalele din Muntenegru și în 1887 din Creta.

Un alt mare vizir, și în același timp, reformator al statului otoman, artizan al Constituției din 1876 a fost ***Midhat-pașa***. A fost unul dintre cei mai devotați oameni ai sultanului Abdul Hamid al II-lea și susținător al aripii reformatoare din Imperiul Otoman.

Midhat-*pașa*

Seria generalilor iluștri ai Imperiului Otoman se încheie cu ***Osman Nuri Pașa,*** care a fost supranumit Al Ghazi, adică „generalisimul”. A trăit între anii 1832 și 1900.

Prima misiune importantă, care i-a fost încredințată a fost înăbușirea răscoalelor din Creta, între 1856-1869 și din Serbia, în 1876. După izbucnirea războiului ruso-turc din 1877-1878 a devenit comandant al armatei otomane de pe frontul din Balcani.

Osman Nuri Pașa

Retrăgându-se cu armata în Plevna, cea mai importantă redută turcească, Osman Pașa, rănit, a predat sabia de

comnadant colonelului român Mihail Cristodulo-Cerchez, ca semn de prețuire, rostind memorabilele cuvinte, care s-au înscris cu litere de aur în istoria noastră: „mă predau cu întreaga mea armată bravei și junei armate române”.

Între 1878 și 1885 a fost ministru de război, a contribuit din plin la reorganizarea armatei turcești și a fost comandantul oștirii otomane care a luptat împotriva Greciei, în 1897.

POSTFAȚĂ

Iată, am ajuns la finalul acestui studiu despre mari sultani ai Imperiului Otoman. Dacă eseul scris de mine a întrunit aprecierea publicului cititor, rămâne de văzut.

În acest studiu am încercat să prezint pe cei mai semnificativi sultani ai turcilor, cu împlinirile și neîmplinirile lor.

În același timp, consultând anumite materiale, am putut să-mi fac o imagine de ansamblu, asupra epocii istorice, în care au trăit și și-au desfășurat activitatea acești conducători otomani.

Am căutat să arăt modalitățile de pătrundere a turcilor osmanlâi în Peninsula Asia Mică, devenind o primejdie pentru Imperiul Bizantin, care reprezenta un ax important al creștinătății în sud-estul Europei.

Sunt încă enigme, în legătură cu originea turcilor osmanlâi și, în special, cu locul de formare și condițiile care i-au determinat să întreprindă expansiuni către spațiul sud-est european.

Am cercetat și câteva cronici turcești, referitoare la amplasamentul armatelor otomane, tactica de lupta și condițiile în care s-au desfășurat bătăliile mai importante.

Un prețios material documentar mi-a fost de mare folos în sistematizarea ideilor din acest studiu istoric.

Am cătat să evit inserarea în acest eseu, a unor date legate de legăturile sentimentale ale unor sultani, considerând că episoade de istorie romanțată nu-și au rostul într-o carte bazată pe lucrări autentice și riguros științifice.

Eu, nu am făcut altceva, prin această carte, decât să mai pun „o cărămidă” la edificiul istorico-politic, referitor la Imperiul Otoman, început de Dimitrie Cantemir, continuat apoi de alți istorici, culminând cu monumentala „Istoria Imperiului Otoman” a savantului Nicolae Iorga.

Las pe cititori să tragă concluziile necesare, în legătură cu conținutul acestui studiu istoric.

Prof. Nicolae Mavrodin

EPILOG

În acest studiu nu mi-am propus aprofundarea temei, ci o privire de ansamblu asupra societății europene, în perioada expansiunii turcești, începând cu jumătatea secolului al XIV-lea.

Nu m-am referit la toți conducătorii Imperiului Otoman, ci la câțiva mai reprezentativi, care au influențat destinul acestui „uriaș cu picioarele de lut”, cum l-au caracterizat mai mulți istorici și oameni istorici ai timpului, pe acest colos stat expansionist.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

- Ciachir, N., (1972), „*Soliman Magnificul: Sultanul și epoca sa”,* Ed. Enciclopedica, București;
- Iorga, N., (1981), *„Istoria românilor prin călători”,* Ed. Eminescu, București;
- Iorga, N., (1979), *„Istoria lui Mihai Viteazul”*, Ed. Minerva, București;
- Iorga, N., (1972), *„Bizanț după Bizanț”,* Ed. Enciclopedica, București;
- Lorinț, Florica Elena, (1963) „*Din istoria unui Imperiu*”, Ed. Științifică, București;
- Mustafa Ali Mehmed, (1976), *„Istoria turcilor*”, Ed. științifică și enciclopedică, București;
- Runciman, S., (1991)„*Asediul Constantinopolului”,* Ed. Enciclopedica, București;
- ***, Academia Română, (2012), *„Istoria românilor (Vol.V, VI)”*, Editura Enciclopedică, București;
- ***, Prof. Mihai Maxim, „*Istoria Imperiului Otoman*”.